ZİYARETÇİ YÖNETİMİ EYLEM PLANI

ZİYARETÇİ YÖNETİMİ EYLEM PLANI

Zafer Kalkınma Ajansı
Kütahya Belediyesi
ve
ON7 Consulting
İşbirliği ile

Hazırlayanlar
Doç. Dr. Canan TANRISEVER
Doç. Dr. Hüseyin PAMUKÇU

Kapak ve Mizanpaj
Ramazan YAŞAR

Proje Ekibi
Doç. Dr. Canan TANRISEVER
Doç. Dr. Hüseyin PAMUKÇU
Konuralp PİRİNÇÇİ
Mehmet ZENCİ / Proje Koordinatörü

Haziran 2021, Kütahya-Türkiye

İçindekiler

Ziyaretçi Yönetimi Eylem Planı

Ziyaretçi Yönetim Stratejileri

Kütahya İçin Tur Programları

ZİYARETÇİ YÖNETİMİ EYLEM PLANI

"Ziyaretçi yönetimi, ziyaretçiler tarafından gerçekleştirilen etkinlikler sonucu meydana gelen çevresel, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileri ortadan kaldıran veya en aza indirgeyen, ziyaretçilerin sürdürülebilir çevresel tutum içinde nitelikli deneyimler elde etmelerini sağlayan, çevre kalitesini sürdürmesi yanında farklı türdeki deneyimler hakkında ziyaretçi memnuniyetini gerçekleştirmeye çalışan bir yönetim planıdır" (Giongo, ve ark., 1994; Akten, 2009). Ziyaretçi yönetiminde temel amaç üst düzey ziyaretçi memnuniyetidir. Yüksek memnuniyet sağlanırken de kaynak değerlerinin korunması, sürdürülebilir olması önemlidir. Bu kapsamda koruma-kullanma dengesine önem verilir. Bu dengenin kullanıma kayması kısa vadede katma değer sağlasa da uzun vadede yıkıma sebebiyet verir. Ziyaretçi yönetimi yakşalımı milli parklar için oluşturulan bir yaklaşımdır. Ancak bu proje başvurusunda ziyaretçi eylem planı olarak tarafların beklentisi yalnızca milli parklarla sınırlı olmadığından tüm şehrin öncelikli turizm merkezleri ele alınmaya çalışılmıştır.

Ziyaretçi odaklı bu yaklaşımda her türden farklı insan grupları milli parkları ziyaret etmektedir. Bu nedenle kültürel farklılıkların dikkate alınması gereken yönetim modelinin etkin, uygulanabilir, koruma-kullanma dengesini gözeten ve katılımcı yaklaşımı içermesi gerekmektedir. Öyle ki, 5. Dünya Milli Parklar ve Korunan Alanlar Kongresinde katılımcılık konusuna yer verilmiştir. Buna göre yerel halkın korunan alanların tesis edilmesi ve yönetimi süreçlerine tam katılımlarının sağlanması ve buna yönelik mekanizmaların geliştirilmesine yönelik kararlar alınmıştır (IUCN, 2003). Gelişmiş ülkelerdeki yeni yönetim anlayışı koruma-kullanma dengesini gözeten katılımcı yaklaşımı içermektedir. Ancak katılım düzeyi, kimlerden oluşacağı, hangi zaman dilimlerinde gerçekleşeceği gibi konularda dünya genelinde ortak bir yaklaşım bulunmamaktadır.

Katılımcılığın sağlanması ile şu yararlar elde edilmektedir (Thomas ve Middleton, 2003);

- Alanı sahiplenme duygusunun oluşması,
- Alanın korunmasında elde edilecek başarının artması,
- Yönetim amaçlarından paydaşların haberdar olması,
- Yöneticiler ile ilgili gruplar arasında iletişim mekanizmasının kurulması.

Bu nedenle katılımcılığın mutlak suretle uygulanması ve ilk aşamadan son aşamaya kadar yer verilmesi gereklidir. Bunun için farklı teknikler içeren uzun süreli gözlemler ve

ziyaretçilerin sosyo-demografik veri tabanı oluşturulmalıdır. Bu doğrultuda oluşturulacak etkinlik çeşitliliğinin alanın doğal ve kültürel kaynak değerleri ile uyumu son derece önemlidir.

Bununla beraber İngiltere Çevre Bakanlığı İstihdam Bölümü ve İngiliz Turist Kurulu (ETB) tarafından ziyaretçi kapasitesinin ve dağılımının sınırlandırılması, ziyaretçi-kaynak değeri arasında uyumun sağlanarak zararların en aza indirgenmesi ve ziyaretçi davranışlarının değiştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Mason, 2005).

Kronolojik bir sıralama yapılacak olursa ziyaretçi yönetimi ile ilgili öne çıkan yöntemlerden bazıları şunlardır;

- Taşıma Kapasitesi (C-CAP) (1964)
- Rekreasyonel Olanakların Dağılımı (ROS) (1978)
- Kabul Edilebilir Değişim Sınırı (LAC) (1985)
- Ziyaretçi Etkinlikleri İçin Yönetim Süreci (VAMP) (1985)
- Ziyaretçi Etki Yönetimi (VIM) (1990)
- Ziyaretçi Deneyimini ve Kaynağını Koruma (VERP) (1993)
- Korunan Alanlarda Ziyaretçi Etki Yönetimi (PAVIM) (2002)
- Milli Parklarda Ziyaretçi Etki Yönetimi (MPZEY) (2015)

Geliştirilen yöntemlerin temeli taşıma kapasitesine dayanmakta ve her bir yöntem bir öncekinden beslenerek geliştirilmiştir. Dolayısıyla her bir yöntemin kendi içinde avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. 2015 yılında Düzgüneş (2015) tarafından ortaya konan MPZEY haricinde diğer yöntemler Amerika ve Avrupa'nın yasal, sosyal ve kültürel şartları doğrultusunda geliştirilmiştir. Dolayısıyla farklı ülkelerde bu yöntemler uygulandığında kimi zaman yetersiz kalabilmekte ya da etkili olamamaktadır.

Küreselleşen yenidünya düzeninde ortaya atılan yeni fikir ve düşüncelere Türkiye de ayak uydurmaya çalışmaktadır. Bu nedenle bir takım yasal ve yönetsel düzenlemelere gidilmiştir. Milli park planları 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ve Uzun Devreli Gelişme Planları (UDGP) ile yapılmaktadır. Ancak gelişmekte olan diğer ülkelerle birlikte ülkemizde de milli park planları yapılırken merkeziyetçi yapıdan uzaklaşılamadığı ve Küre Dağları Milli Parkı dışında ziyaretçi yönetimi ile paydaş katılımına olması gerektiği gibi yer verilmediği görülmektedir. 1958 yılında ilan edilen Yozgat Çamlığı Milli Parkı referans alındığında aradan geçen 59 sene düşünüldüğünde maalesef yasal mekanizmaların ne denli yavaş çalıştığı ortadadır. Ancak UDGPler incelendiğinde ziyaretçi yönetimine dair "iz"lerin bazı aşamalarda rastlandığını söylemek de yerinde olacaktır. Şöyle ki, sadece ziyaretçilerin etkinliklerini gerçekleştirebilecekleri alanların

belirlenmesi ve buralara nasıl yönlendirilmesi gerektiği noktasında ilke ve kararların alındığı görülmektedir.

Farklı coğrafyalarda ve kültürlerde milli park anlayışı değişkenlik gösterdiğinden ülkemiz ölçeğine inildiğinde Türkiye'de bu alanların korunması için kendine özgü bir yönetim planı ve stratejisinin oluşturulması gerekliliği doğmuştur. Olması gereken yönetim modeli koruma ve kullanma olmak üzere iki temel eksen üzerinde işlemektedir. İlki koruma, ikincisi ise kullanmadır. Koruma-kullanma dengesinin sağlanabilmesi için öncelikle doğal ve kültürel kaynak değerlerine dayalı alan analizi yapılmaktadır. Koruma yapısının ortaya konulabilmesi için "Ekolojik Duyarlılık Analizi" ve "Görsel Peyzaj Analizi" ve kullanma yapısının belirlenebilmesi için ise "Etkinlik Alanları Envanterinin Çıkartılması" ve "Etkinlik Alanları için Mevcut Etki Sorunlarının Tespiti" gerçekleştirilmelidir. Tüm bu aşamalar katılımcı yaklaşım ile gerçekleştirilir. Koruma ve kullanma değerlerinden elde edilen verilerin çakıştırılmasıyla "Etkinlik Eylem Planı" hazırlanmakta ve "Bütüncül Ziyaretçi Yönetim Çerçevesi ve Yönetim İlkeleri" belirlenmektedir.

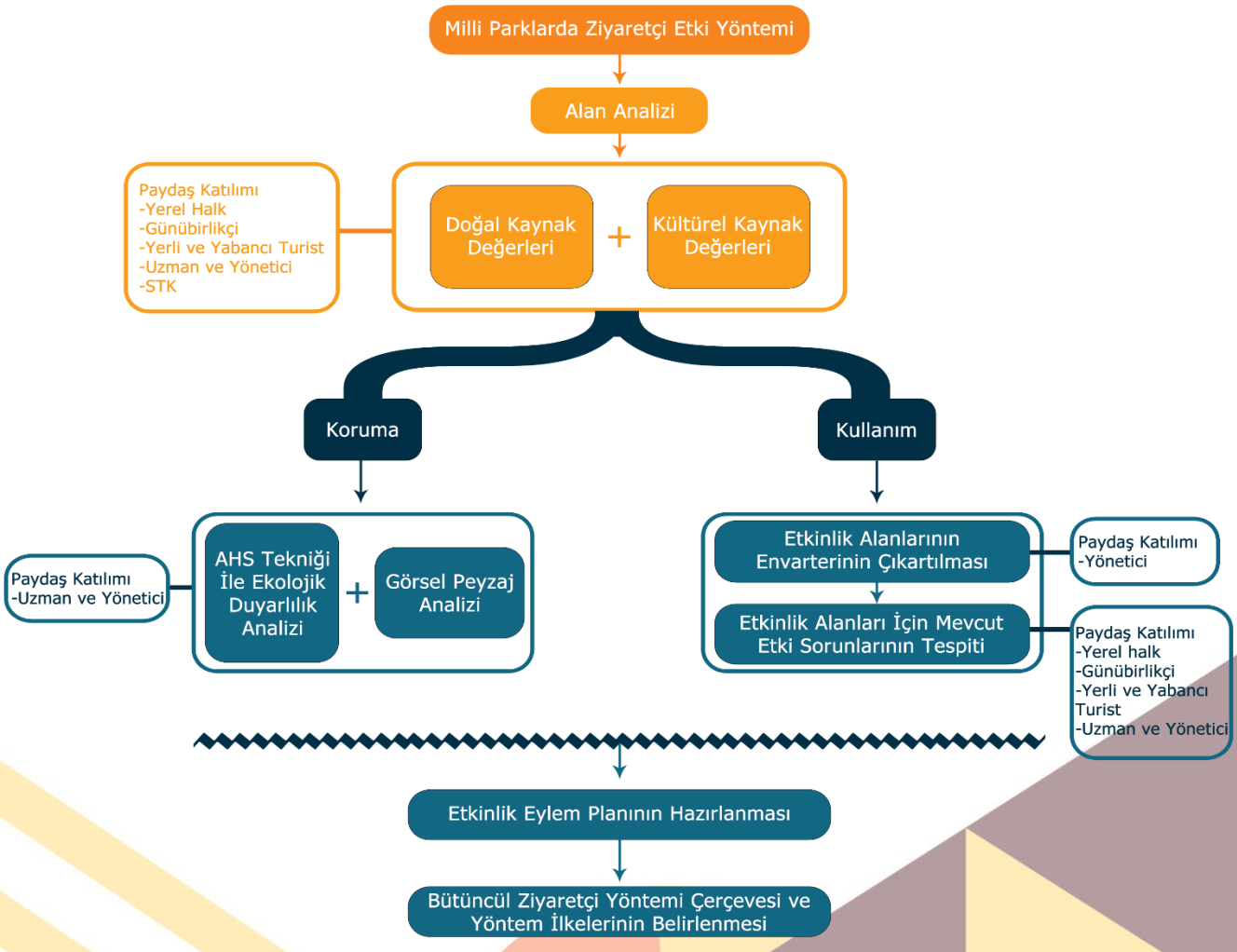

Söz konusu yöntemde katılımcılığa yöntemin aşamalarında yer verilerek paydaşlara düşüncelerini ifade edebilme imkanı ve alınan kararları sahiplenmeleri sağlanmaktadır. Böylece uygulama noktasında gerçekleştirilecek faaliyetleri desteklemelerine imkan tanınmış olacaktır. Aksi halde paydaş katılımının göz ardı edilmesi istenilen hedeflere ulaşmada engel teşkil edeceğinden etkin bir koruma sağlanamayacaktır (Düzgüneş, 2017).

ZİYARETÇİ YÖNETİM STRATEJİLERİ

Diğer işletmelerde olduğu gibi, milli parklar gibi korunan-rekreasyonel alanlarda gerçekleştirilen stratejik yönetimin temelini aşağıdaki etkinlikler içermektedir (Hatipoğlu, 1993; Özdönmez ve ark., 1998; Güngör,2005)

- Dış çevre koşullarının yarattığı fırsatlar ve neden olabileceği tehlikelerin araştırılması,
- Milli parkın (işletmenin) iç kaynaklarının zayıf ve güçlü olduğu noktaların değerlendirilmesi,
- Stratejilerin belirlenmesi ve alternatif stratejilerden en iyisinin seçilmesi,
- Seçilen stratejilerin uygulanması ve değerlendirilmesi (denetim).

Milli Parklarda uygulanan yönetim stratejileri konusunda yapılan çalışmalarda, ziyaretçi yönetim stratejileri farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Örneğin, Manning ve Lime (2000)'ye göre ziyaretçi yönetim stratejileri 4 temel stratejik boyuttan oluşmaktadır. Bu stratejik boyutlar arz yönetimi, talep yönetimi, kaynak yönetimi ve ziyaretçi etki yönetimi bağlamında geliştirilen stratejilerdir.

- Arz Yönetimi Stratejileri: Bu stratejilerin amacı, rekreasyon alanlarında ziyaretçiler için farklı olanaklar sunularak rekreasyon alanına daha fazla sayıda ziyaretçi çekmek ve talebi arttırmaktır. Bu stratejiler yardımı ile ziyaretçilere farklı zaman dilimleri, farklı rekreasyonel aktiviteler ve farklı rekreasyonel alanlar yaratılarak, daha fazla kişiye rekreasyonel deneyim imkânı sağlanmaktadır.

- Talep Yönetimi Stratejileri: Bu stratejilerin amacı, taşıma kapasitesinin üzerinde talep edilen rekreasyon alanlarında ziyaretçi sayısını taşıma kapasitesi sınırlarında tutmaktır. Bu stratejiler; rekreasyon alanlarında ziyaretçi sayısının ve ziyaret sürelerinin sınırlandırılması ile ilgili alınan kararlar ve uygulamaları içermektedir.

- Kaynak Yönetimi Stratejileri: Bu stratejilerin amacı, rekreasyon alanının sahip olduğu doğal ve kültürel kaynak değerlerinin korunmasını sağlamaktır. Bu stratejiler, rekreasyon kaynağının dayanıklılığının artırılmasına, alanın kendi kendini onarması ve güçlendirmesine yönelik olarak yapılacak bakım çalışmalarını, uygulamaları ve ayrıca üstyapı tesis ve olanaklarının geliştirilmesi yönünde alınan kararlar ve uygulamaları da içermektedir.

- Ziyaretçi Etki Yönetimi Stratejileri: Bu stratejilerin amacı, alanın sürdürülebilirliğine uygun olmayan faaliyetlerin veya uygun olmayan ziyaretçi davranışlarının düzeltilmesidir. Bu stratejiler genel olarak rekreasyonel kullanımların tipinin veya kullanım karakterinin değiştirilmesi yönünde alınan

kararları ve uygulamaları kapsamaktadır. Ayrıca kaynak kapasitesine veya ziyaretçilerin ortak özelliklerine göre kullanım alanlarının oluşturulmasına yönelik uygulamaları da içermektedir (Göktuğ ve Kurkut, 2016).

STRATEJİLER		ZİYARETÇİ YÖNETİM ARAÇLARI	EYLEM TİPİ
Ziyaretçi Kullanımlarına Yönelik Stratejiler	**Ziyaretçi davranışlarının iyileştirilmesine yönelik olarak;**	Uyarı tabelalıları ile ziyaretçilerin bilgilendirilmesi.	Dolaylı
		Uyulacak kurallar (çöp atmama, bitkisel materyal toplamama) konusunda ziyaretçilerin girişte bilgilendirilmesi.	Dolaylı
		Rehber/ alan kılavuzu eşliğinde rekreasyonel faaliyetlerin gerçekleştirilmesi.	Dolaylı
		Ziyaretçilere tanıtım merkezlerinde alanın doğal ve kültürel kaynak değerleri hakkında bilgi verilmesi.	Dolaylı
	Ziyaretçi özelliklerine yönelik olarak;	Ziyaretçilerin talep ettikleri rekreasyon çeşidine göre uygun alanlara yönlendirilmesi.	Dolaylı
		Belirli rekreasyonel aktiviteleri (olta balıkçılığı, atla gezinti, dağcılık, rafting, vb.) gerçekleştirmek için lisans belgesi/sertifika zorunluluğu.	Dolaylı
		Ziyarete gelen yerli ve yabancı turistlere yönelik farklı ücretlendirme politikaları.	Dolaylı
		Ziyaretçilerin yaş ve engellilik durumuna göre farklı ücretlendirme politikaları.	Dolaylı
		Alanı hiç ziyaret etmemiş olan ziyaretçilere öncelik tanınması.	Dolaylı
	Olumsuz davranışlara yönelik olarak;	Ziyaretçilerin olumsuz tutum ve davranışlarına yönelik olarak belirlenen miktarlarda para cezası uygulaması.	Doğrudan
		Alan içerisinde ziyaretçileri tehlikeye sokabilecek alanlarda (hendek ve yamaç vb.) bariyer uygulamaları.	Doğrudan
	Alanın tanıtımına yönelik olarak;	Milli parklar hakkında web siteleri aracıyla bilgi ediniminin sağlanması.	Dolaylı
		Ulusal ve uluslararası basında reklam çalışmaları.	Dolaylı
		Turizm acenteleri ile işbirliği oluşturulması.	Dolaylı
		Alan içerisinde sesli bilgilendirme ve uyarı sistemlerinin kurulması.	Dolaylı
Kaynağın Sürdürülebilirliğine Yönelik Strateiler	**Tüm koruma alanlarında taşıma kapasitesi düzeyinde kullanımları azaltmaya yönelik olarak;**	Rezervasyon sisteminin geliştirilmesi.	Doğrudan
		Çekiliş sisteminin geliştirilmesi.	Doğrudan
		Alana erişen yollar boyunca ziyaretçi sayısı hakkında dijital bilgilendirme panolarının yerleştirilmesi.	Dolaylı
		Mevsimlere/aylara/günlere bağlı olarak faklı ücretlendirme politikalarının oluşturulması.	Dolaylı
		Ziyaretçilerin kalış sürelerinin sınırlandırılması.	Doğrudan
		Ziyaretçi grup büyüklüklerinin sınırlandırılması.	Doğrudan
		Taşıt sayısının sınırlandırılması.	Doğrudan
	Hassas/sorunlu alanların kullanımını azaltmaya yönelik olarak;	Alanın belli bölgelerinde ziyaretçi kullanımlarının bariyer vb. uygulamalarla sınırlandırılması.	Doğrudan
		Alternatif alanların/rekreasyonel faaliyetlerin sunulması.	Dolaylı
		Alanı mevsimsel ya da geçici kısıtlamalar dâhilinde dönüşümlü olarak kullanılmasına izin verilmesi.	Doğrudan

		Hassas ve sorunlu alanlara yönelik uyulması gereken kurallar hakkında ziyaretçilerin bilgilendirilmesi.	Dolaylı
		Hassas alanlara yönelik farklı ücretlendirme politikalarının geliştirilmesi.	Dolaylı
		Hassas alanlara yönelik kullanım süresinin kısıtlanması.	Doğrudan
	Alanın rehabilitasyonuna yönelik olarak;	Alanın, belirli mevsimlerde ziyaretçi kullanımına kapatılması.	Doğrudan
		Mevsimsel veya geçici olarak ziyaretlerin sınırlandırılması.	Doğrudan
		Web sitesi aracıyla kapatılan alanlarla ilgili ziyaretçilerin bilgilendirilmesi.	Dolaylı
	Fauna ve Floranın korunmasına yönelik olarak;	Endemik ve nadir türlerin korunmasına yönelik bariyer uygulamaları.	Doğrudan
		Yaban hayat kuralları hakkında ziyaretçilerin bilgilendirilmesi.	Dolaylı
		Alan içeresinde avlanmanın yasaklanması.	Doğrudan
		Ateş kullanımının yasaklanması/kısıtlanması.	Doğrudan
		Türler için hassas olan dönemlerde (üreme dönemleri vb.) alanın rekreasyonel faaliyetlere kapatılması.	Doğrudan
		Türler için hassas olan dönemlerde (üreme dönemleri vb.) alanın rekreasyonel faaliyetlere kapatılması.	Doğrudan
Rekreasyonel Fırsatlara Yönelik Strateiiler	**Rekreasyon türlerinin düzenlenmesine yönelik olarak;**	Rekreasyon türlerine göre (Örn, Kamp alanları) grup sayılarına sınırlandırma getirilmesi .	Doğrudan
		Alan içindeki rekreasyon türlerinin yerlerini gösteren broşürlerle bilgilendirme yapılması.	Dolaylı
		Rekreasyon türlerine göre zonlamaların yapılması.	Doğrudan
	Rekreasyon periyodunun düzenlenmesine yönelik olarak;	Bazı rekreasyonel etkinliklere (Örn. olta balıkçılığı) yılın belirli dönemlerinde izin verilmesi.	Doğrudan
		Faaliyet tarihlerinin web siteleri ve turizm acenteleri aracılığı ile duyurulması.	Dolaylı
	Rekreasyon süresinin düzenlenmesine yönelik olarak;	Kamp alanlarında gece konaklamak için sınırlandırmaların yapılması.	Doğrudan
		Günübirlik kullanımların sürelerinin düzenlenmesi (park açılış ve kapanış saatleri).	Doğrudan
		Belirli rekreasyon aktivitelerine yönelik olarak belirli bir süre verilmesi.	Doğrudan
Sirkülasyon Sistemine Yönelik Stratejiler	**Motorlu taşıt kullanımlarının düzenlenmesine yönelik olarak;**	Toprak sıkışması ve bitki örtüsü kaybının azalması yönünde araç sayılarının sınırlandırılması.	Doğrudan
		Alan içerisinde belli bir hız limiti getirilmesi.	Doğrudan
		Alan içerisinde servis araçları ile gezintinin sağlanması.	Dolaylı
		Otoparklarda kameralı sistemler ile güvenlik sağlanmalı.	Dolaylı
		Alan içeresinde motorlu araçlara izin verilen yolları ve park yerlerini gösteren haritaların giriş noktalarına yerleştirilmesi.	Dolaylı
		Toplu taşıma araçlarına yönelik olarak alan içerisinde durakların oluşturulması.	Dolaylı
		Servis saatlerini gösteren panoların yerleştirilmesi.	Dolaylı
	Yayaların ve motorsuz taşıtların kullanımlarının düzenlenmesine yönelik olarak	Korunması gereken alanlarda yayalara/bisikletlere yönelik bariyer vb. çalışmalar uygulanmalı.	Doğrudan
		Yaya ve bisiklet yollarını gösteren broşürler ve panolar sağlanmalı.	Dolaylı
		Yaya ve motorsuz taşıt öncelikli yol sistemleri planlanmalı.	Dolaylı
		Yaya ve bisiklet yollarının kullanımı ücretlendirme politikaları ile teşvik edilmeli.	Dolaylı

KÜTAHYA İÇİN TUR PLANLARI

Kütahya için tur planları hem yapılan saha gezileri sonucu hem de Turizm İl Kültür Müdürlüğü'nden faydalınarak hazırlanmıştır.

Yarım Günlük Tur Programı:

Germiyan Sokağı-UNESCO Yaşayan İnsan Hazinesi Kültür Sanat Evi(Mehmet Gürsoy Çini Konağı)-Kütahya Belediyesi Kent Tarihi Müzesi- Kütahya Belediyesi Sıtkı Olçar Çini Müzesi-Germiyan Beylik Konağı Kültür Sanat Evi.

Gezi Süresi: 3-3,5 saat

Genel Anlatım İçeriği: Germiyan Sokağının ismini Germiyanoğlulları Beylik Döneminden aldığı ile anlatıma başlanılabilir. Germiyan adının anlamı Farsçada "sıcak" anlamına gelen germâ sözcüğünden, yine Farsçadaki çoğul üretme takısı -yân ile türetilmiştir. "Ilıcalar" anlamına gelir. Bölgedeki termal ve su kaynaklarının zenginliğinden ötürü bu isimle anıldığı düşünülür. Eğer grup yabancı grupsa genel bilgi vermek yeterli olacaktır. Yerli ve ilgili gruplarda Germiyanoğulları Beyliği'nin yaşadığı dönem, başarıları, sınırları, kökeni, yöneticileri, kuruluşu ve son bulması gibi konularda bilgi verilebilir. UNESCO ile şehirde çok karşılaşılacağından UNESCO'nun ne olduğu, ne işe yaradığı, neden önemli olduğu ile ilgili konularda mutlaka bilgilendirme yapılmalıdır. Mehmet Gürsoy kimdir? Tekniklerinin farklılığı nereden gelmektedir gibi konulardan bahsettikten sonra konak gezisi başlar. Alışveriş için serbest zaman tanınabilir. Kent tarihi müzesinde Türk kültüründen, meslek gruplarından, Türk evlerinin konar-göçer toplumun yerleşik düzen yansıması olduğundan, haremlik-selamlık girişleri, bu konseptteki bina tasarımının nasıl olduğundan bahsedilebilir. İçerisi ve merdivenler nispeten küçük alanlar olduğundan grupların bölünerek alınması önerilir. Sonrasında Sıtkı Olçar Çini Müzesinde kendisinin teknikleri, hayatı ve farklılıklarından bahsedilerek, Germiyan Beylik Konağı Kültür Sanat evine geçiş yapılır. Buraya ayrılacak süre en az 1 saat kadardır. Gruplar bölünerek ve Sanat Evindeki kişilerden de destek alınarak her oda için ayrı ayrı anlatım yapılmalıdır. Tüm bu mekânlar gezilirken gezinin interaktif olmasına özen gösterilmeli, çalışırken bazı sanatçılarla da grubun tanışması, deneyimlemesi sağlanmalıdır.

Eksiklikler: Otobüslerin indirme problemi, otopark, aktif masaların ve sandalyelerin dışarıda olduğu canlı yaşayan dükkânlar, çini deneyimleme alanı, alternatif Kütahya'ya özgü hediyelik eşya ürünleri, paketlenmiş hızlıca satın alınabilecek yöresel gıda ve ürünler.

Yarım Günlük Tur Programı:

Samanpazarı ve civarı-Mollabey Cami ve Külliyesi-Balıklı Cami-Kütahya Cafer Paşa Darülkurrası- Balıklı Hamamı, İshak Fakih Cami ve Medresesi- Başmelek Rum Kilisesi (Aya Haralambos), Paşam Sultan Türbesi- Dönenler Cami Erguniye Mevlevihanesi-Arkeoloji Müzesi Vacidiye Medresesi-Ulu Cami-Çini Müzesi II. Yakup Külliyesi-Lajos Kossuth Müzesi Macar Evi-Jeoloji Müzesi Şengül Hamamı-Kütahya Kalesi

Gezi Süresi: 5-5,5 saat

Genel Anlatım İçeriği: Asırlık, mistik, eskiden saman ve tahıl satıldığından ismi Saman Pazarı olan çarşısı. Türkiye'de ilk Kur'an kursu izninin verildiği cami olarak bilinen Molla Bey cami ziyareti kısa sürelidir. Bu izin 1934 senesinde Molla Bey Cami'ndeki Kütahya Müftüsü Hafız İbrahim Akgün Hoca'ya verilmiştir. Caminin Osmanlı dönemi eseri oluşundan, kütüphanesi, hazire alanı gibi bölümlerinden bahsedilebilir. Bir 13. yüzyıl eseri olan Balıklı Cami ise minber dibinde türbesi ile hızlıca görülebilecek güzergâh üzerindeki bir diğer camidir. Balıklı mahallesinde bulunmasından ötürü bu isimle anılmıştır. Balıklı mahallesindeki bir diğer yapı ise Osmanlının ender örneklerinden biri olan Kütahya Cafer Paşa Darülkurrası'dır. Darülkurranın Kuran okuma yöntemlerinin okutulduğu bir Osmanlı dönemi okulu olduğu bilgisi verildikten sonra yapının kendine has mimari özelliklerinden bahsedilebilir. Kanuninin damadı ve biricik kızı Mihrimah Sultan'ın eşi olan Rüstem Paşa tarafından yaptırılan Balıklı Hamamını anlatırken, Roma döneminden itibaren hamam kültüründen ve farklılıklardan bahsedilebilir. Bir sonraki durak Tabakhane Cami olarak da bilinen İshak Fakih Cami ve Medresesi'dir. Bu cami ile ilgili anlatıma başlamadan tabakhanenin debbağ sözcüğünden geldiğinden bahsedilerek, deri tabaklanan yer anlamına geldiğinden bahsedilebilir.

Başmelek Rum Kilisesi güzergâh üzerinde yer alsa da kapalı ve atıl durumdadır. Önemli bir turizm alanı olabilme potansiyeline sahiptir. Bu kilisenin olduğu alanda Yunan işgalinden, sonrasındaki Rum nüfusun yoğunluğundan, mübadele döneminden, "te deum" ayininden, İznik Ayasofya'sına olan benzerliğinden bahsedilebilir. Kütahya'da Germiyanoğulları zamanında yaşamış bir ahi büyüğü olan Paşam Sultan'a ait türbe turdaki diğer bir gezilecek yapıdır. Bu yapıda yapı ve kişi ile ilgili bilgilerin yanı sıra,

Osmanlı öncesi ve dönemi gömü tarzlarından, mumyalama ve mumyalık bölümlerinden bahsedilebilir. Sultan Veled Döneminden beri izleri Kütahya'da görülen Mevleviliğin başlıca merkezlerinden biri olan Dönenler Cami Erguniye Mevlevihanesi önemli bir inanç turizmi merkezidir. Yapının ismi, özellikleri, döneminin yanı sıra yapının dünya üzerindeki bilinen 14 asitaneden (Mevlevi dergâhlarının en önemlileri) biri olduğu mutlaka vurgulanmalıdır. Mevlevilikten ve ibadet şekillerinden yerli ve yabancı turistlere mutlaka bahsedilmelidir. Çıkışta çay molası verilebilecek, gece sohbetlerinin de yapıldığı bir çay ocağı da bulunmaktadır. Diğer bir adı ile Demirkapı Medresesi olarak bilinen Vacidiye Medresesi günümüzde arkeoloji müzesi olarak kullanılmaktadır. Dünyada bulunan sayılı Amazonlar Lahitlerinden biri müzede sergilenmektedir. Medresenin 9 küçük odası Paleolitik Dönemden başlayarak eserlerin dönemlere göre sergilendiği alanlara dönüştürülmüştür. Güzergâhtaki bir sonraki durak tek Osmanlı Sultanına ait cami olan Ulu Cami'dir. Germiyan Beyi'nin kızı ile evli olan Yıldırım Bayezid tarafından yaptırılan cami Kütahya'nın en büyük camisidir.

Günümüzde Çini Müzesi olarak kullanılan yapı aslen II. Yakup Külliyesi'nin imaret mescididir. Germiyanoğlu II. Yakub Bey'in imaret mescidi, medrese, türbe, kütüphane ve hamam ile beraber yaptırdığı yapılardan tek ayakta kalanıdır. Müzenin güneyinde kendisi ve eşinin sandukaları bulunur. İçerisi çini örneklerle doludur. Bir diğer durak da ise bir Türk Evi bulunmaktadır. Günümüzde Lajos Kossuth Müzesi Macar Evi olarak bilinmesinin sebebi Macar Özgürlük Savaşı önderlerinden avukat Lajos Kossuth'un burada kalmış olmasıdır. Kossuth, Macaristan için hazırladığı anayasa taslağı metnini bu evde kaleme almıştır. Macaristan Pecs şehri ile Kütahya kardeş şehirdir.

Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde geçen Şengül hamamı ise günümüzde Jeoloji Müzesi olarak kullanılmaktadır. Kütahya ve civarında çıkan yeraltı kaynakları ve madenleri sergilenmektedir. Ücretsiz olarak girilen müzede serbest zaman tanınabilir. Son durak Kütahya Kalesi'dir. Kalenin 72 burcu ile ülkemizin en büyük 3. kalesi olması özelliği ve doğal manzarası ile mutlaka görülmesi gereken yapılardan biri olduğu vurgulanmalıdır. 45 dakikada 360 derece dönen restoranı ile de yüz akı yerlerden biridir. Yöresel yiyeceklere de erişilebildiğinden rahatça serbest zaman tanınıp turun yorgunluğunun atılabileceği son noktadır.

Eksiklikler: Tabelalandırma standardizasyonunun olmayışı, gürültü kirliliği, esnafın turizm bilinci, restorasyon, cephe giydirme, hediyelik eşya dükkanları, su, meyve vs. basit temel ihtiyaçların alınabileceği turist kioskları, yol üzerinde tabela eksikleri.

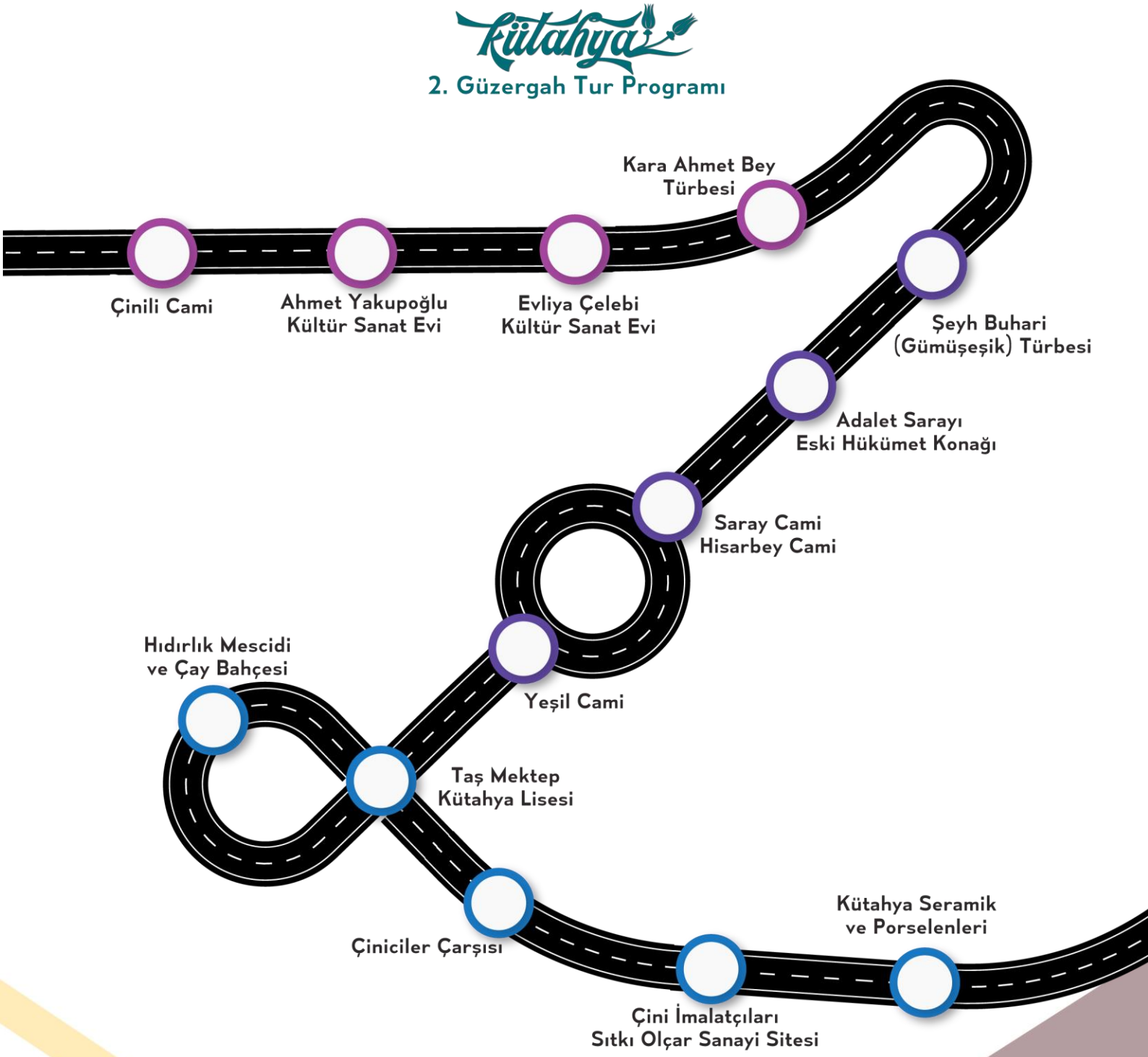

Günübirlik Program: İki yarım günlük program birleştirilerek günübirlik program oluşturulabilir. Ayrıca yaz ve kış ayların, gün batımı zamanına göre tur programı üzerinde oynama yapılabilir.

Tur Programı

Çinili Cami-Ahmet Yakupoğlu Kültür Sanat Evi-Evliya Çelebi Kültür Sanat Evi, Kara Ahmet Bey Türbesi-Şeyh Buhari(Gümüşeşik)Türbesi-Adalet Sarayı-Saray Cami-Yeşil Cami-Taş Mektep-Hıdırlık Mescidi-Çiniciler Çarşısı-Çini İmalatçıları Sıtkı Olçar Sanayi Sitesi-Kütahya Seramik ve Porselenleri

Gezi Süresi: Tüm gün

Genel Anlatım İçeriği: Ressam Ahmet Yakupoğlu tarafından yaptırılan Çinili Cami turun ilk gezi noktasıdır. Tamamı çiniden yapılan ve minaresi Orta Asya, kubbesi ve son cemaat yeri Selçuklu üslubu olduğundan, camilerin mimari farklılıklarının rahatlıkla anlatılabileceği bir yapıdır. Gezinin ikinci durağı ile bir bütün şeklinde Ahmet Yakupoğlu'ndan bahsetmek gerekir. 2013 yılı Kültür ve Sanat Büyük Ödülleri Kütahyalı Ressam, Neyzen, Tezhip ve Minyatür sanatçısı Ahmet Yakupoğlu, Türk Sanat Müziğinin usta ismi Müzeyyen Senar, Türk Sinemasının unutulmaz aktörü Cüneyt Arkın (Fahrettin Cüreklibatır) ve edebiyatçı ve yazar Nuri Pakdil'e verilmiştir. Yüzden fazla konulu minyatür, üç binden fazla yağlı boya tablo, Kır Çiçekleri adlı suluboya albümü ve minyatür albümü bulunan sanatçı kırktan fazla neyzen yetiştirmiştir. Tüm gezi güzergâhları boyunca Evliya Çelebi'nin Kütahyalı olduğu vurgulanmalıdır. 17. yüzyılda yaşamış dünyaca ünlü seyyah, bilim adamı, tarihçi, yazar ve halk bilimci Evliya Çelebi'nin (1611-1683) doğduğu ev, Kütahya Belediyesi ve Kütahya Evliya Çelebi Kültür Hizmet ve Tarihi Eserleri Onarma Derneği'nin destekleri ile bir sonraki durak olan Dedesi Kara Ahmet Bey'in Türbesi'nin yanına yeniden yaptırılmıştır. Gümüş Eşik Tekkesi, Eski Hükümet Konağı arkasında bulunan zaviye yapısıdır. Yabancı turlarda dışarıdan gösterilebilir.

Giritli Ahmed Fuad Paşa tarafından kâgir olarak yaptırılan sonradan restore edilerek adalet sarayı olarak kullanılan yapının Germiyanoğulları Beyliği Sarayı'nın olduğu yere

yapıldığını ifade etmek gerekir. İkinci katın kubbesinde ortada aydınlatma feneri denilen eski adı Cihannüma olan özel bir yapıdan ve duvardaki çiniler üzerinde yer alan motif ve desenlerin anlamından mutlaka bahsedilmelidir. Hükümet Konağı'nın hemen arkasında yer alan Hisar Bey cami II. Bayezid döneminde Germiyanoğulları Beylerinden II. Yakup'un subaşısı olan Hisar Bey'in oğlu tarafından babasına atfen yaptırılmıştır. Bir sonraki durak olan Yeşil Cami'nin dönemi, yaptıranı ve yapı ile ilgili klasik bilgiler verildikten sonra, minaresinin şerefesinin üstü kapalı şekilde Arap stili ile yapıldığı anlatılabilir. Bu vesile ile minare tiplerinden bahsedilebilir. Bir sonraki durak olan bir asırdan uzun süre okul olarak kullanılan Taş Mektep ile ilgili bilgi verirken, Atatürk'ün okulu ziyaret esnasında yaptığı konuşmanın içeriğinden bahsedilebilir. Konuşmasından bir kesit olarak şu cümle örnek verilebilir: "*Bir ordunun kıymeti, zabıtan ve kumanda heyetinin kıymeti ile ölçülür. Siz Muallime hanımlar ve Muallimbeyler, sizlerde irfan ordusunun zabıtan ve kumanda heyetisiniz. Sizin ordunuzun kıymeti de sizlerin kıymetinizle ölçülecektir.*"

Çay molası için ideal, salaş mekânlardan biri olan Hıdırlık'ta mola verilebilir. Sonraki durakların tamamı alışveriş, seramik yapımının öğrenilebilmesi için gezilecek ve çokça serbest zaman verilecek yerlerdir. Ziyaretçilerin, bir seramiğin ve çininin yolculuğunu anlamaları için izleyip deneyime dönüştürebilecekleri bir durak olmalıdır. Kütahya çinisi ve İznik çinisi arasındaki farkların, süsleme ve motiflerin anlamları ile anlatılabileceği bir alandır.

Eksiklikler: Tabelalandırma, toplu yemek durakları, deneyimle atölyelerinin azlığı ve kolay erişilebilir olmaması, deneyimleme için hazır programların ve mekânların olmaması, çırakların azlığı, üniversite ile işbirliği eksikliği.

Kütahya

3. Güzergah Tur Programı

4. Güzergah Tur Programı

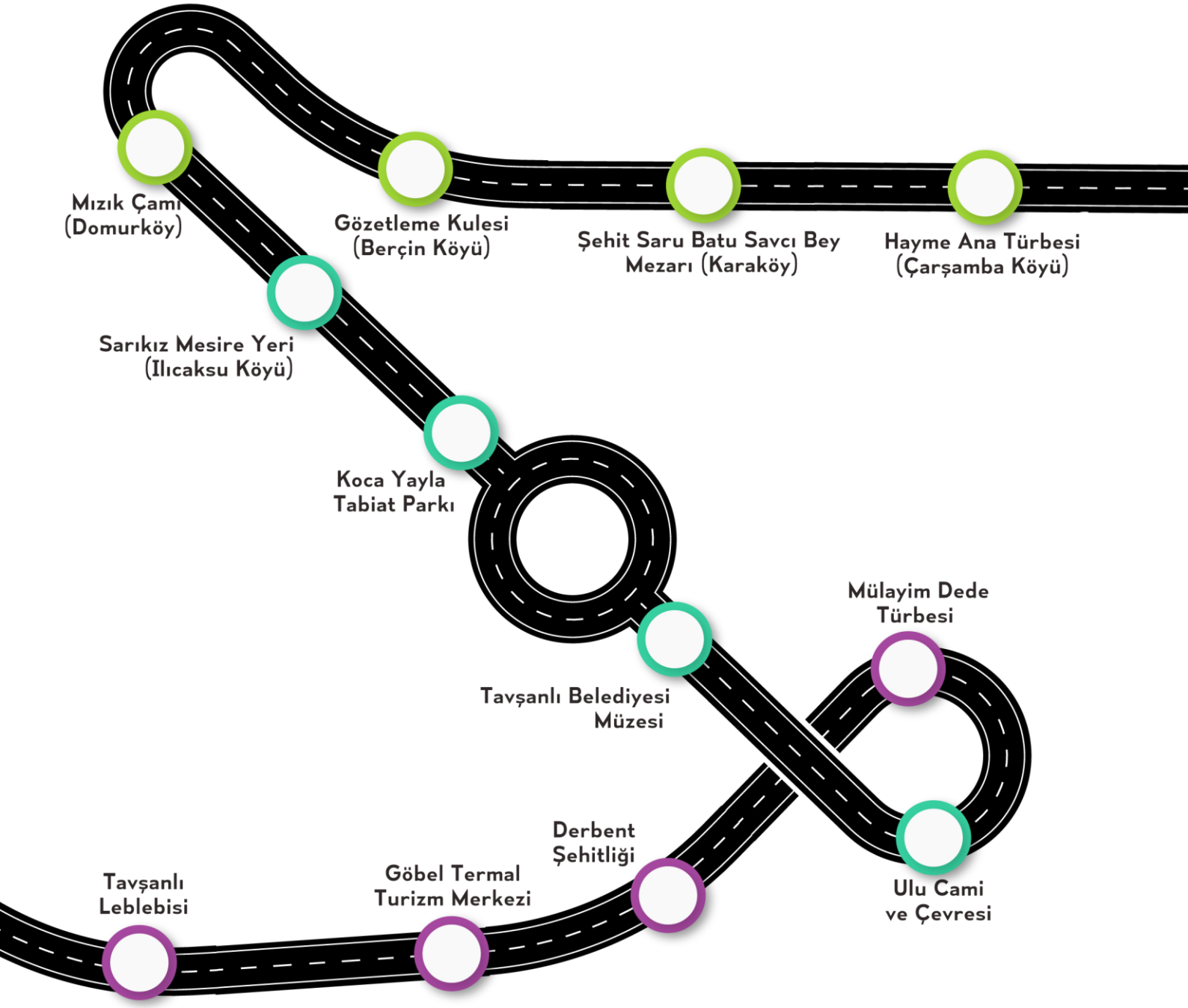

Tur Programı

Hayme Ana Türbesi-Şehit Saru Batu Savcı Bey Mezarı-Gözetleme Kulesi-Mızık Çamı-Sarıkız-Koca Yayla-Tavşanlı Belediyesi Özel Müzesi-Ulu Cami ve Çevresi-Mülayim Dede Türbesi-Derbent Şehitliği-Göbel Termal Turizm Merkezi

Gezi Süresi: Tüm gün

Genel Anlatım İçeriği: Bu güzergâh genellikle yerli grupların ilgileneceği bir güzergâhtır. Ankara'nın Haymana ilçesine ismini veren Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda büyük rol oynadığından Devlet Ana olarak da bilinen Ertuğrul Gazi'nin annesi Hayme Ana'nın II. Abdülhamit tarafından yaptırılan türbesi gezinin ilk durağıdır. Ertuğrul Gazi'nin oğlunun mezarı da ikinci duraktır. Bu bölgede Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve ilk dönemlerindeki yaşam biçimleri hakkında bilgi verilmelidir. Telgraf haberleşmesine geçilinceye kadar işlevini yerine getiren haberleşme ve gözetleme kulesi ziyaretinde gözetleme kulelerinin kullanım amaçlarından ve öneminden genel olarak bahsedilebilir. Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi'nin bebekken ninesi Hayme Ana tarafından dallarına salıncak kurularak ninni söylenerek uyutulduğu rivayet edilen anıt ağaçlardan biri olan Mızık Çamı efsanesi ile dikkat çekecektir. Ayrıca Mızık Çamının bulunduğu Dumurköy'ün de "yedi düvele hükmeden hükümdarlar yetiştiren topraklar" olarak anıldığını ifade etmekte fayda vardır. Osmanlı'nın bu mevkide çadırlarını kurup asker yetiştirmesinden ötürü bölge bir zamanlar Atlar Çayırı olarak da anılmıştır. Bir sonraki yer dinlenme molası verilebilecek ve molada iken de Sarıkız efsanesinin anlatılabileceği Ilıcaksu Köyü'dür. Yöreye ait etnografik ve arkeolojik kültür ve tabiat varlıklarının gezilebileceği Tavşanlı Belediyesi'ne ait müze özel müze statüsündedir. Germiyanoğulları döneminde inşa ettirildiği tahmin edilen Ulu Cami ise Tavşanlı da gezilebilecek bir diğer mekân olacaktır. "Hace'ül-Haram" ve "Mülayim Dede" adlarıyla bilinen Anadolu Türk birliğinin sağlanmasında önemli görevler almış, sevilen ve hayırseverliği ile bilinen bir halk bilgesi olan Dedebali'nin türbesi de bir mesire yeri olarak kullanılan Mülayimtepe'dir. Kurtuluş Savaşı'nda köy savunması için çarpışan köylülerin düşman askerleri tarafından bir evde toplanarak ateşe verilmesi sonucu 17 kişinin şehit olduğu bilgisi verilmelidir. 17 şehidin verildiği iki katlı bu ev olayın unutulmaması, şehitlerimizin aziz hatırasının yeni nesillere aktarılması için müzeye dönüştürülmüştür. Son durak olan Göbel termale geçmeden önce termalin akrotermal su grubuna girdiği, 33,8 derece sıcaklığa sahip olduğu, kas ve iskelet hastalıklarına, ortopedik operasyonlar sonrası uzun süre hareketsiz kalma durumlarına, cerebral palsy gibi hastalıklara, romatizma ve cilt hastalıklarının yanı sıra spor yaralanmaları ve açık yaraların kapanmasına ve astım hastalarına iyi geldiği bilgisi verilmelidir. Tavşanlı İlçesi leblebisi ile ünlüdür. Tavşanlı'da üretilen leblebinin sadesi yanında tuzlu, biberli, vanilyalı, şekerli, kakaolu, tarçınlı gibi pek çok çeşidi vardır. Türkiye'nin her yerine gönderilmektedir.

Eksiklikler: Lavabolarda hijyen, turizm planlamasının olmaması, mekanların sürekli açık olmaması, tabelalandırma, doğaya uyumlu tasarım, yöresel yiyecek erişimi

Tur Programı: Aizanoi Antik Kenti-Emet Cevizdere Şehitliği-Eğrigöz Kalesi-İkitaş Kanyonu-Emet ve Hisarcık.

Gezi Süresi: Tüm gün

Kütahya

5. Güzergah Tur Programı

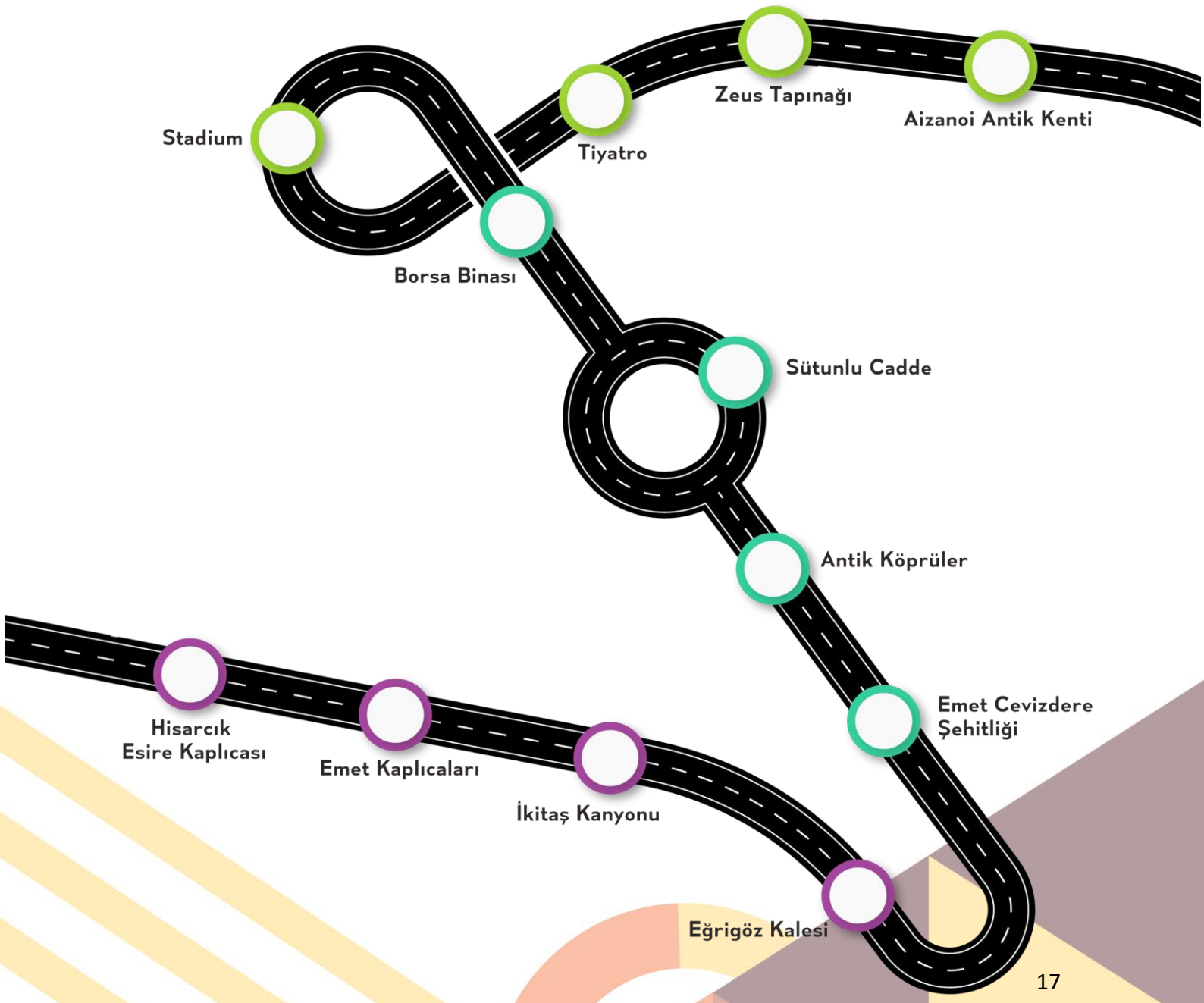

Genel Anlatım İçeriği: Aizanoi Antik Kenti Çavdarhisar ilçesinde bulunduğundan otobüste kırk dakikalık bir yolculukta antik kentin tarihinden, öneminden, içerisinde bulunan ve görülebilecek yapılardan bahsedilebilir. Aizanoi Macellumu'nun, dünyanın ilk borsalarından biri olduğu vurgusu mutlaka yapılmalıdır. Zeus Tapınağı ise dünyanın en iyi korunmuş Zeus Tapınaklarından biridir. Şehirlerde hangi tanrılara tapınıldığı, Zeus kültü, çok tanrılı inanç sistemi ile ilgili bilgi verilebilir. Dünyada benzeri olmayan, ilk ve tek stadyum-tiyatro kombinasyonu bu antik kentte bulunur. 13500 kişi kapasiteli stadyum ve 15000 kişi kapasiteli tiyatro 2 ana kapıyla birbirine bağlanmıştır. Yapısal özelliklerin yanı sıra döneminde arenada yapılan sporlar hakkında bilgi verilmelidir. Köprülerden, barajın ıslah çalışmalarından, efsanelerden bahsedilmelidir. Emet Cevizdere Şehitliği'nde Yunan-Kuvayı Milliye çatışması detaylıca anlatılmalıdır.

Kazıklı Voyvoda olarak bilinen Eflak Prensi'nin esir edildiği düşünülen Eğrigöz Kalesi'nde Kazıklı Voyvoda hakkında bilgi verilebilir. İkitaş Kanyonu doğa yürüyüşçülerinin ilgisini çekebilecek bir alandır. Turizme açılmadan önce mutlaka planlanması gereken alanlardan biridir. Hipotenik su grubuna giren ve 43-56 dereceye kadar sıcaklığıyla özellikle eklem ve bel ağrısı, cilt ve deri hastalıklarına iyi gelmektedir. İsmini bir efsaneden alan Esire kaplıcalarının da romatizmal hastalıklara, deri ve kadın hastalıklarına, böbrek taşı, mide ve bağırsak rahatsızlıklarına iyi geldiği bilinmektedir. Bu kaplıcaya giderken nispeten az bilinen bir efsane olan Esir Hamamı efsanesi anlatılabilir. Efsane kısaca şöyle özetlenebilir: Eğrigöz Kalesinde hapsedilen esirlerin çoğunda ortamın sağlıksız olmasından ötürü cüzzam hastalığı görülmektedir. O tarihte de bu hastalığın tedavisi mümkün değildir. Cüzzamlı bir esir, kaleden atlayarak intihar eder. Nehre düşer ve ölmez. Yüzerken suyun giderek ısındığını fark eder. Gece soğuk olduğundan sıcak suda kalan esir bir süre sonra yaralarının iyileştiğini fark eder. Bunun üzerine kaleye döner ve başından geçenleri anlatarak diğer esirlerin de bu sıcak suda iyileşmesini sağlar. O günden sonra buraya "Esir Hamamı" denilir. Süreç içinde isim değişikliğe uğrayarak Esire'ye dönüşür.

Eksikler: Alt yapı, turistik restoran-hediyelik eşya alternatiflerinin eksikliği, tabelalandırma.

6. Güzergah Tur Programı

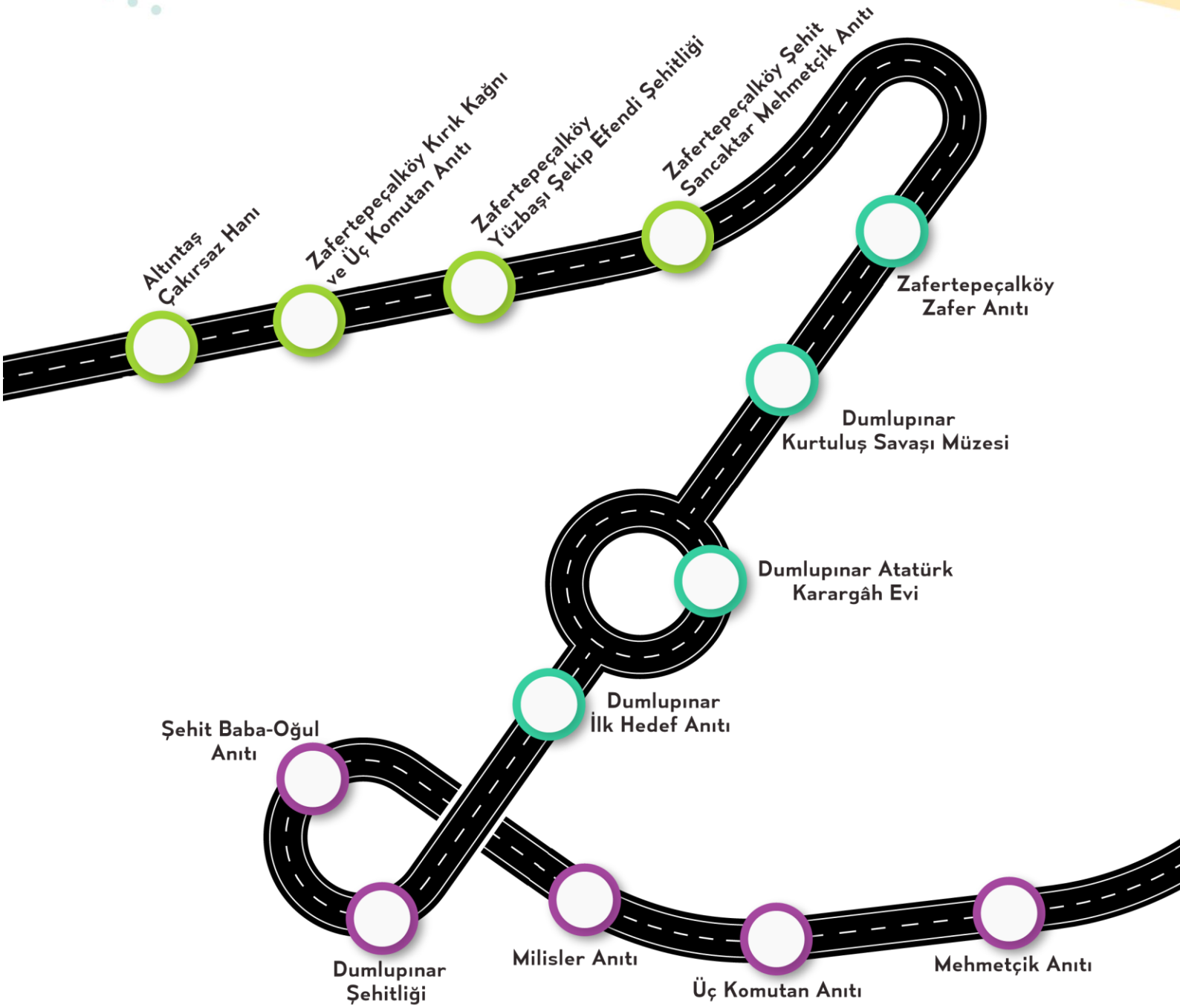

Tur Programı: Altıntaş Çakırsaz Hamamı-Zafertepeçalköy Kırık Kağnı ve Üç Komutan Anıtı-Yüzbaşı Şekip Efendi Şehitliği-Şehit Sancaktar Mehmetçik Anıtı-Zafer Anıtı-Dumlupınar Kurtuluş Savaşı Müzesi-Atatürk Karagah Evi-İlk Hedef Anıtı-Şehitlik-Şehit Baba-Oğul Anıtı-Milisler Anıtı-Üç Komutan Anıtı-Mehmetçikler Anıtı.

Gezi Süresi: Tüm gün

Genel Anlatım İçeriği: Kurtuluş Savaşı Mücadelesi ve bölgenin önemi anlatılmalı, anıtlarla ilgili olaylardan bahsedilmelidir. Başkomutan Mustafa Kemal Atatürk'ün, 31 Ağustos 1922 günü muharebe alanını dolaştıktan sonra İsmet Paşa ve Fevzi Paşa ile Çalköy'de yıkık bir evin avlusunda, kırık bir kağnı üzerinde son durum değerlendirmesini yaptıkları anı sembolize eden anıt, 2000 düşmanı esir alan Şekip Efendi anısına yapılan anıt gibi anıtlarla ilgili olay örüntüleri ile savaş bağdaştırılarak anlatılmalıdır. Başkomutan Meydan Muharebesi 26 Ağustos 1922'de Afyonkarahisar-Kocatepe'den başlamış, 30 Ağustos 1922'de Dumlupınar'da büyük zaferle sona ermiştir.

Kütahya
7. Güzergah Tur Programı

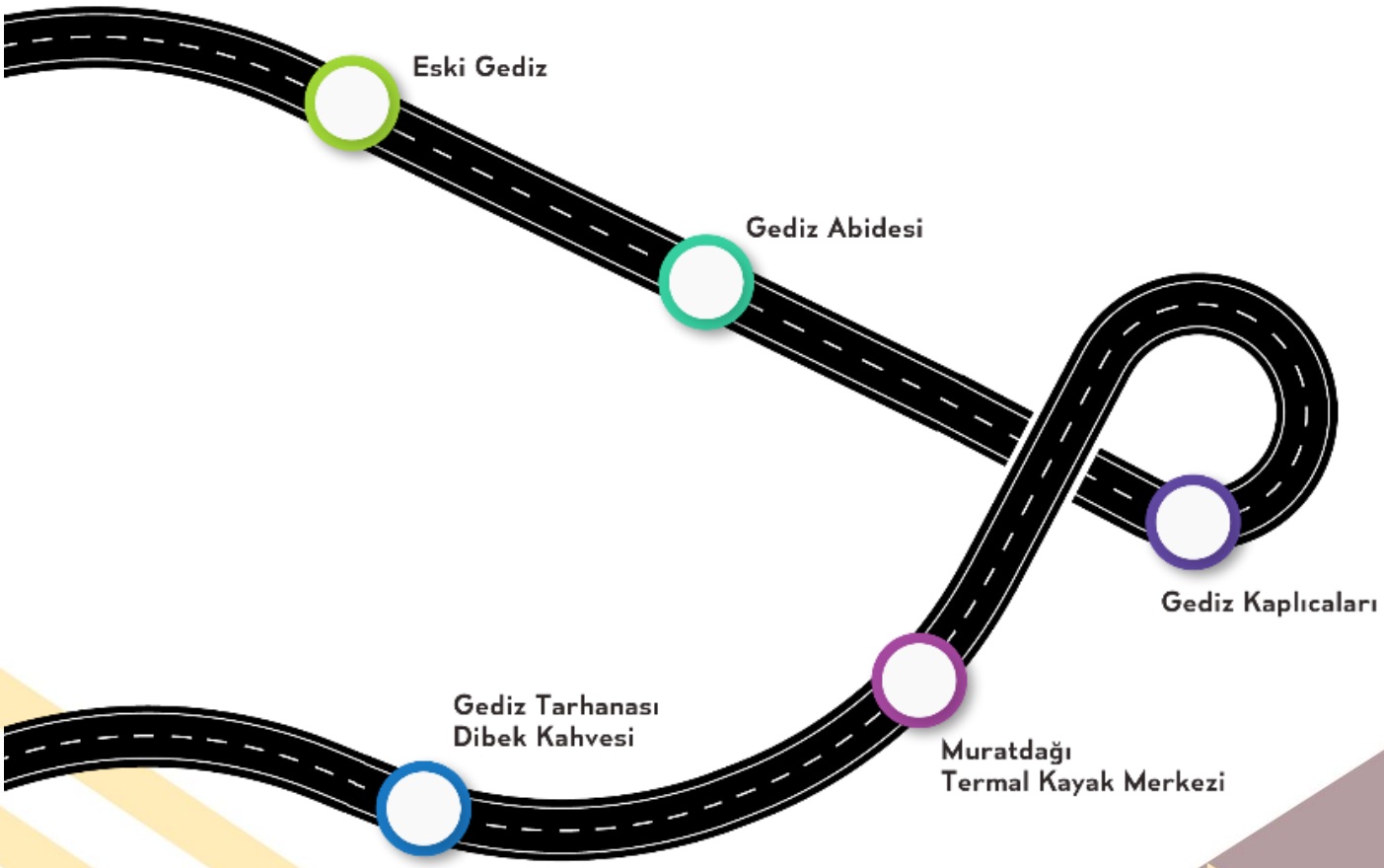

Kütahya

8. Güzergah Tur Programı

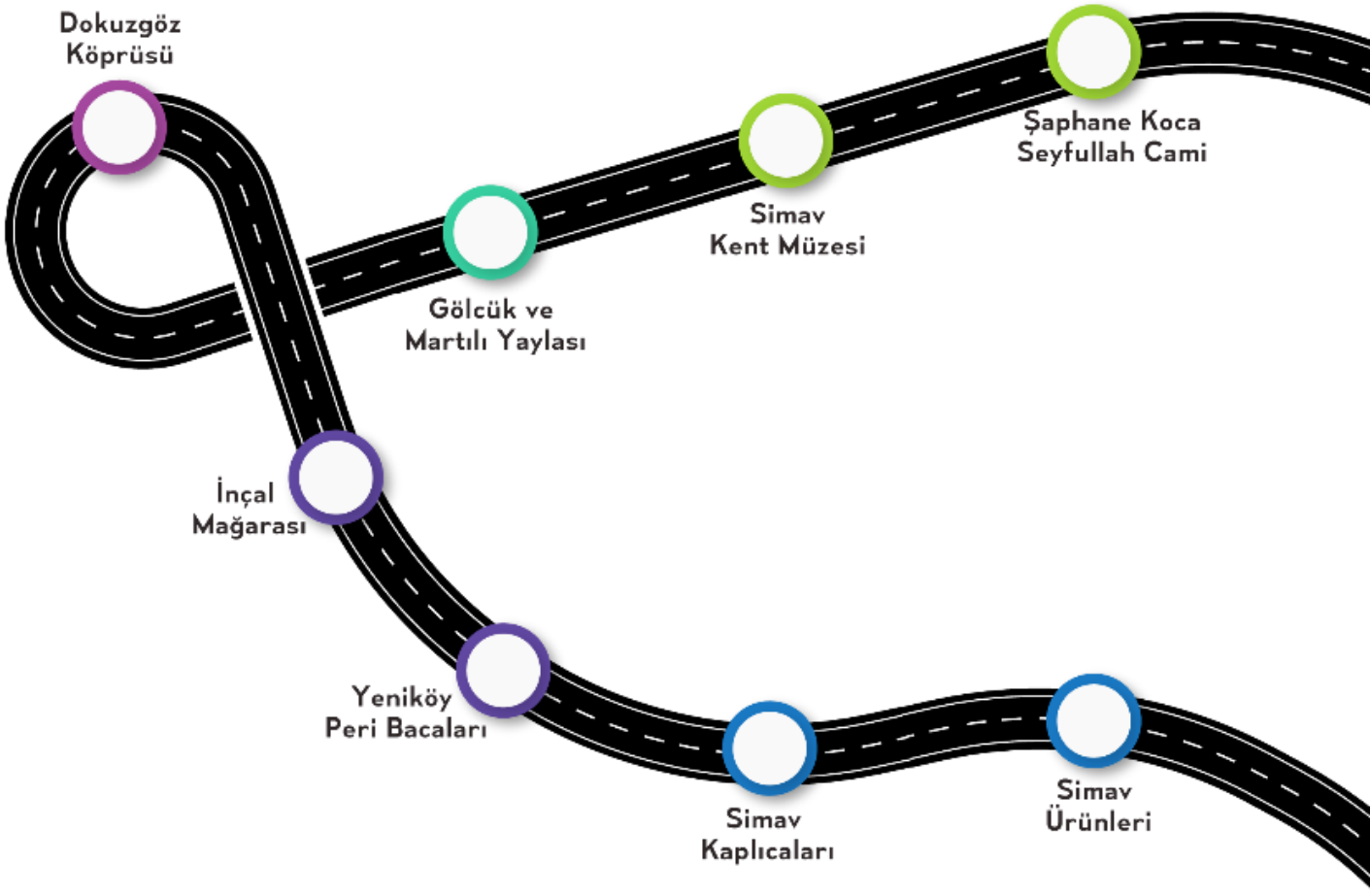

KAYNAKÇA

Akten, S. 2009. Korunan Doğal Alanlarda Ziyaretçi Etki Yönetim Yaklaşımı (Gölcük Tabiat Parkı Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Cırık U. 2007. Milli parklar ve uzun devreli gelişme planları. TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 39, 45-50.

Düzgüneş, E. 2015. Milli Park Planlamasında Ziyaretçi Yönetimine İlişkin Yeni Bir Model Önerisi: Altındere Vadisi Milli Parkı (Maçka/Trabzon) Örneği. Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Düzgüneş, E. 2017. Milli Parklarda Ziyaretçi Yönetimi. https://www.plantdergisi.com/yrd-doc-dr-ertan-duzgunes/milli-parklarda-ziyaretci-yonetimi.html

Giongo, F., Bosco Nizeyye, J. ve Wallace, N. 1994. A Study of Visitor Management in the Worlds National Parks and Protected Areas. Ecotourism Society.

Göktuğ, T. H., ve Kurkut, G. 2016. Korunan Alanlarda Sürdürülebilir Ziyaretçi Yönetimi: Stratejiler ve Araçların İncelenmesi. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 18(1), 118-131.

Güngör, E. 2005. Kastamonu – Bartın Küre Dağları Milli Parkı'nın Optimum Yönetim Stratejisinin Belirlenmesi. Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bartın.

Hatiboğlu, Z. 1993. Temel Yönetim ve Organizasyon, Beta Yayıncılık, İstanbul

Hockings, M., Stolton, S. ve Dudley, N. 2004. Management Effectiveness: Assessing Managements of Protected Areas, Journal of Environmental Policy and Planning, 6, 2, 157-174.

IUCN, 2003. Message of the Vth IUCN World Parks Congress to the Convention on Biological Diversity. Vth IUCN World Parks Congress, Durban, South Africa 2003, http://www.iucn.org/about/work/programmes/pa/pa.event/wcpa.wpc. Son erişim tarihi: 10 Kasım 2014.

Maclis, G.E. ve Tichnell, D.K. 1985. The State of the Worlds parks: An International Assessment of Resource Management Policy and Research. West View, Boulder, Co.

Manning, R. E. ve Lime, D. W. 2000. Defining and Managing The Quality of Wilderness Recreation Experiences

Mason, P. 2005. Visitor Management in Protected Areas of the Periphery: Polar Perspectives. Tourism and Hospitality Planning and Development, Vol: 2, No. 3, 171-190.

Özdönmez, M., Akesen, A. ve Ekizoğlu, A. 1998. Ormancılık Yönetim Bilgisi, İÜ. Orman Fakültesi Yayınları, Fakülte No: 457, İstanbul, 357 s.

Thomas, L.ve Middleton, J. 2003. Guidelines for Management Planning of Protected Areas. USA: Best Practices Protected Areas Guidelines Series No: 10, The World Conservation Union -IUCN, IUCN World Commission on Protected Areas-WCPA, Series, Editor: Adrian Phillips, Cardiff University, ISBN_13: 978-2831706733.

Thomas, L., Middleton, J. ve Phillips, A. 2003. Guidelines for Management Planning of Protected Areas. World Commission on Protected Areas (WCPA).

UNWTO, 2017. World Tourism Organization, Tourism Highlights, 2017 Edition.